

A BUDAI VÁR NEVEZETESSÉGEI

6

III. Az első vári alagut-expedíció

Irtó: MESZLENY
MIHÁLY PÁL

Azután leszálltunk még a *Tárnok-utcában*, *Uri-utcában*, messze, hosszant elbolyongva az uttest alatt akkor még elég jó karban levő földalatti rejtékutakon csak úgy, mint a *Disz-tér* alatt jó darabig eljutottunk a *Szent György-tér* felé. Itt azonban már ismét hatalmas elfalazásokkal találkoztunk.

A honvédelmi minisztérium helyén annak idején sok apró vári ház állott még és az evangélikus templom vagy negyven esztendővel ezelőtt. E helyütt a várhegy méhében nagy üregek voltak, ahol meggyülemlett a talajvíz és még a kilencvenes években is a vári gyerekhadnak egyik kitűnő szórakozása volt ide, a föld alá járni — csónakázni.

A *Sándor-palotából*, a miniszterelnökség mai épületéből még mindig igen jókarban lévő alagut vezet ki a Várból, amiről egyébként egyik kitűnő politikusunk és volt miniszterelnökünk tehetne legjobb tanúságot. De a *Várkert*, valamint a királyi palota egy része alatt is még mindig használható alagutak vannak, amelyeket kétségkívül még a XV. század folyamán építettek.

Fortunatus Imre portája

Korábban említettük, hogy a mai Bécsikapu-térvidékén építette meg *I. Károly* királyunk a palotáját. Ez a palota a kor követelése szerint bizonyára diszes, impozáns építkezés lehetett, ha éppen nem is olyan grandiózus, mint később *Corvin Mátyásé*. Amilyen, aránylag nagyon rövid ideig szerepelt az *Anjou-Arpád-házi* dinasztia a magyar történelemben, aránylag annál még gyorsabban tűnt el szinte nyomtalanul az ő fejedelmi rezidenciájuk fent a Várban.

Hogy mivé lett *I. Károly magna curia Regis*-e, lerombolták-e a nagyszerű építkezést, vagy a középkori Budában oly gyakran megjelenő vörös kakas pusztította el, ezt nem tudjuk, bizonyos azonban, hogy régi formájában még száz évvel sem élte túl építetőinek elmulását. Legalább is nincs erre semmi pontos följegyzésünk, mint ahogy minden bizonyossággal azt sem állíthatnók, hogy az *Anjou-korszaktól* *Mátyás* királyig következő uralkodóink Budavárában, *I. Károly* palotájában lakoztak volna.

Ellene szól e föltevésnek az is, hogy a XV. század legelején, ahol a királyi palotának kellett volt állnia, már létezett a *Szombati-utca* és e tájon laktak a Vár zsidói. Itt volt a *gettó*, a Bécsikaput neveztek egy időben *Szombati-kapunak* is, tehát egészen valószínűtlennek tetszik, különösen abban az időben, hogy a királyi rezidencia a *gettó* szívében állott volna. A Bécsikapu-tér táján tehát zsidó városrész fejlődött, ahol később a vagyonosabb zsidó kereskedők állítólag már házzal és telekkel is birtak.

De itt volt ezen a tájon *Szerencsés*, latinosan *Fortunatus* Imrének *II. Lajos* király, a főpapok és a főurak keresztényé lett nagyhatalmu udvari zsidájának a palotája is. Lehet, hogy *Szerencsés Imre*, aki az ország zászlósa közé küzdötte fel magát, mint alkancellár éppen ott építtetett magának főuri szállást, ahol *I. Károly* állott. A vári legendák legalább is így tartják, már pedig ezt el lehet fogadni, ahol öröklés révén birtokban ülő, ötszáz esztendőös multu patricius családok vannak, akik sok-sok mindent megőriztek nemzedékről nemzedékre szálló szájhagyományképpen a Vár történetéből.

A visegrádi alagut nyomában

Mindezt azzal kapcsolatban mondtam el, hogy vári alagut-kutatásunk legérdekesebb szakasza éppen a Bécsikapu-téren volt. A 7. számú ház alá szálltunk. (Amit azóta már egészen ujjaépítettek.) Ezt az ódon, nagyon régi és stílusos vári házat különösen a figyelmünkbe ajánlották, mert azt tartja a közhit róla, hogy *Szerencsés Imre* alkancelláré volt, legalább is ezen a telken állott a palotája. Beszélték, hogy a ház alól nagy, hatalmas kettéágazó alagut vezet messze ki a Várból. Az egyik állítóan *Visegrád*ig vitt volna valaha (*II. Károly* ujjaépítette a várig), másik pedig *Szent Margit* szigetére a Duna alatt! Ehhez azután sok egyéb más romantikus adatot is közöltek velünk, mire az expedíció kitűnő felkészültséggel hozzá is kezdett eme nevezetes földalatti utak feltárásához.

Napokig dolgoztunk a Várhegy mélyén. székérszámra távolítottuk el a tárnákból az omladékot a földalatti aknába. Közben valóságos labirintusokat fedeztünk fel, de mindenütt gondosan megépített utakon haladtunk. Számításaink szerint már a várfalakon túl eléggé messze kint jártunk a föld

alatt és mind mélyebbre-mélyebbre esett az út. *Földalatti kutakat, aknákat hidaltunk át*, a magasból aláereszkedő elfalazott kürtökekkel találkoztunk (melyek valaha a szellőzés okából építettek), egyhelyütt beépített vasajtót romboltunk szét, ami egy pompás nagy sziklabarlang bejáratát zárta el. A barlangban meglehetősen magasságig szintizta, hihetően talajvizet találtunk felgyülve.

Továbbhaladásunk itt megakadt, mert már mindjobban érezhető volt a nehéz meleg, fojtó földlég. Visszatértünk, hogy másnap tovább folyassuk felfedező utunkat, ami most már szenzációs eredménnyel biztatott és magunkkal vigyük a további kutatáshoz az elengedhetetlenül szükséges gázmaszkot, esetleg még más alkalmas felszerelést is.

Talán ez is volt a szerencsénk! Ha visszagondolok rá, annak köszönhetjük jó egynéhányan megmenekülésünket is, hogy a szükséges felszerelés nem volt kéznél. A kutatás lázában ugyanis feltétlenül tovább haladunk és akkor mindannyian egész bizonyosan odaveszünk: Valahol a Vár és a Viziváros között eltemetett volna bennünket a tárnákba szakadt földomlás.

Történt ugyanis, hogy másnap friss erővel és nagy lelkesedéssel indultunk utunkra. Ujból leszálltunk a pincébe, onnét az alagutba, de alig mentünk ötvenhatvan métert, utunkat időközben történt nagyarányu beomlás elzárta. Ugylátszik általunk előző napokon az omladékok eltakarításával meglazított réteg nem bírta a túlterhelést és valami nehéz jármű mehetett el felette, leszakadt. Megkíséreltük újból a romok eltakarítását, de amint vájtunk, úgy omlott is a téglá és a föld vegyesen. Beláttuk munkánk hiábavalóságát és felhagytunk vele. Ha ez az utunk sikerről jár, egyike lett volna még régészeti nézőpontból is az utóbbi évtizedek legérdekesebb fölfedezéseinek a földalatti Vár feltárásában.

Ezzel azután a mi expedíciónk véget is ért. A bejárt földalatti utakról csináltunk tervrajzokat, feljegyzéseket. Ennek azonban ma már sajnos, nagy jelentősége nincs. Tizenhárom esztendő óta újabb beomlások történtek, de igen sok helyütt az utakat el is falazták, amihez nem kevés mértékben hozzájárult az expedíció kutatásainak népszerűsége, amelynek nyomán akadtak vállalkozó szelleműek, akik a Vár alatti rejtékutak imitt-amott, egyik házból a másikba való járhatóságát éppen nem tudományos célok szolgálatában tapasztalták meg.

Hét esztendővel később, hogy *Szakács Andor* főszerkesztő ur expedíciója indult a Vár alá, már a régi utak közül kevesebbet és csak nyomokban találtunk, noha még akkor is pld. *Fischle Vilmos*, a kitűnő vári polgár házatáján az Országház-utca alatt megtaláltuk annak a transzverzális alagutnak egy részét, amely hajdan hihetően az egész Várhegy üregét, mint földalatti főutvonal keresztül járta.

*

Ezek a földalatti utak mindenképpen meglévő és létező valamik, amiket nem a romantika színesített a Várhegyet keresztül-kasul szelő rejtékut-rendszerre. Azok, akik azonban most indulnak földalatti felfedező utjukra, vajmi keveset találnak vagy látnak belőle és ez bizony tág teret ad a «modern átértékelő kutatás hideg realizmusában» — elismerjük, jóhiszeműen jelentkező — bozospince-elmélet romantikájának.